

SUOMEN VAPAA-AJAN-
KALASTAJIEN
KESKUSJÄRJESTÖ

Suomen Vapaa-ajankalastajien Keskusjärjestö
Vanha talvitie 2–6 A 11
00580 Helsinki
olli.saari@vapaa-ajankalastaja.fi

LAUSUNTO

13.10.2022

Maa- ja metsätalousministeriö
kirjaamo.mmm@gov.fi

Viite Lausuntopyyntö hallituksen esityksestä kalastuslain muuttamisesta (VN_1076_2021)

Asia Suomen Vapaa-ajankalastajien Keskusjärjestön (SVK) lausunto kalastuslain muuttamisesta kalojen saalisilmoitusta koskien

Suomen Vapaa-ajankalastajien Keskusjärjestön lausunto

Suomen Vapaa-ajankalastajien Keskusjärjestö (SVK) on tutustunut maa- ja metsätalousministeriön (MMM) valmistelemaan hallituksen esitykseen kalastuslain muuttamiseksi erityisesti kalojen saalisilmoitusta koskien. SVK lausuu asiasta kunnioittavasti seuraavaa.

TAUSTAA

Vuoden 2016 alusta voimaan tulleen kalastuslain tarkoituksena on parhaaseen käytettävissä olevaan tietoon perustuen järjestää kalavarojen ekologisesti, taloudellisesti ja sosiaalisesti kestävä käyttö ja hoito siten, että turvataan kalavarojen kestävä ja monipuolinen tuotto, kalakantojen luontainen elinkierto sekä kalavarojen ja muun vesiluonnon monimuotoisuus ja suojelu. Koko kalastuslain toimivuuden kannalta on olennaista varmistaa tarvittava laadukas tieto kalakannoista ja kalastuksesta.

Vapaa-ajankalastuksen saalis- ja pyyntitietoja ei ole riittävästi saatavissa kalastuksen sääntelyn tarpeisiin. Erityisesti harvemmin saaliiksi saaduista lajeista ei ole riittävästi tietoa, koska kalastustiedusteluiden avulla saatavat tiedot harvalukuisista saalislajeista ovat epätarkkoja. Kuitenkin kalastuksen sääntelyn näkökulmasta niiden osalta tietotarve on suurta, koska monet näistä lajeista ovat uhanalaisia tai heikentyneitä.

Kaupalliset kalastajat ovat lainsäädännön nojalla velvollisia ilmoittamaan saalis- ja pyyntitietonsa, mutta vapaa-ajan kalastuksen osalta vastaavaa velvoitetta ei ole Tenojokea ja sen sivuvesistöjä lukuun ottamatta. Tietojen epäsuhta vaikeuttaa kalastuksen sääntelyä ja eri kalastajaryhmien huomioon ottamista kalastuksen järjestämisessä sekä kalastuslain ensimmäisen pykälän tavoitteen toteutumista.

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi kalastuslakia. Kalastuslakiin ehdotetaan lisättäväksi säännökset, jotka velvoittaisivat saaliin ilmoittamisen vapaa-ajan kalastuksessa. Lisäksi esitetään, että Luonnonvarakeskus laatisi kolmen vuoden välein raportin Suomen kalakantojen tilasta ja kalastuksesta, sekä merialueen että sisävesien osalta Suomessa. Esitykseen sisältyy myös muutoksia kalataloushallinnon tietovarantojen sisältöön ja niiden käyttöön, terminologiaan sekä tietovarantojen rekisterinpitäjien vastuisiin ja tietojen ilmoittamatta jättämisen sanktiointiin.

Ehdotettujen muutosten keskeisenä tavoitteena on saada saalisraportointia koskevat säännökset ajan tasalle. Tavoitteena on parantaa kalastustietojen saamista päätöksentekijöille vapaa-ajankalastuksesta sekä varmistaa riittävän ja laadukkaan tiedon saaminen kalakantojen käytön ja hoidon järjestämiseksi. Lisäksi tavoitteena on

luetella kalastukseen ja kalakantojen hoitoon liittyvien tehtävien hoitamisessa tarvittavien tietovarantojen osalta eri viranomaiset.

Hallituksen esitys toteuttaisi pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelman kirjausta ”otetaan käyttöön vaelluskalojen saalisilmoitus koskien kaikkea saalistettua kalaa (Omakala-tietojärjestelmä)”. Esityksellä toimeenpantaisiin myös hallitusohjelman mukaisesti kansallista lohi- ja meritaimenstrategiaa. Lisäksi esitys edesauttaisi hallitusohjelmassa mainittujen muiden kalastuksen kestävyuden, vaelluskalakantojen elvyttämisen, vapaa-ajan kalastuksen ja kalastusmatkailun tavoitteita.

Eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunta on lausunnoissaan (mm. MmVL 11/2018 vp— E 44/2018 vp ja MmVL 6/2020 vp) kiinnittänyt huomiota siihen, että tiedot vapaa-ajankalastuksen saalistietojen ja kalastuksen määrän arvioinnissa ovat puutteellisia. Valiokunta onkin katsonut, että vapaa-ajankalastuksen seuranta ja saalisilmoituksia tulee tehostaa ja luoda yksinkertainen sähköinen ilmoitusjärjestelmä.

Ehdotettu laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.1.2024.

SUOMEN VAPAA-AJANKALASTAJIEN KESKUSJÄRJESTÖN KANTA

Tietoon perustuva kalastuksen järjestäminen ja ohjaus ovat uuden kalastuslain kantavia voimia. Laissa on kiinnitetty erityistä huolta ja huomiota vaelluskalakantojen heikkoon nykytilaan, jonka korjaamiseksi laki sisältää useita kalastusta rajoittavia kirjauksia. Toimenpiteiden vaikuttavuuden kannalta on **SVK:n mielestä tärkeää hankkia tarpeellista tietoa vaelluskalakantojen tilan kehittymisestä, joihin myös vapaa-ajankalastajien saalistiedot tulee jatkossa sisällyttää**. SVK huomauttaa, että ennen kuin tulevana vuosina saalisilmoitusten perusteella aletaan harkitsemaan kalavesien hoidollisia lisätoimenpiteitä, tulee huolellisesti nähdä saalisilmoitusten taakse ja arvioida, mistä tulokset todella kertovat. Lakiesityksen perusteluissa onkin jäänyt huomaamatta se näkökulma, että saalisilmoitukset antavat arvokasta lisätietoa saaliiden vaikutusta kalastusmatkailun alueelliseen sijoittumiseen (kalat liikuttavat kalastajia, kalastajat liikuttavat rahaa), jonka tulisi ainakin kalatalousaluenäkökulmasta olla erityisen kiinnostavaa.

Toisaalta toisin kuin hallituksen esityksen perustelussa annetaan ymmärtää, ei kalastuksensäätelyn esteenä aina ole tiedon puute. Esimerkiksi vaelluskalakantojen taannuttajana jokien patoamisen ja perkaamisen ohella tiedetään (esimerkkinä valtakunnalliset kalavarojen hoitosuunnitelmat [Kansallinen lohi- ja meritaimenstrategia](#), [Itämeren meritaimenen vesistökohtaiset elvytys- ja hoitosuunnitelmat](#) ja [Vuoksen vesistöalueen järvitaimenkantojen toimenpideohjelma](#)) olevan syönnösalueiden kalastuskuolevuus, eritoten verkkokalastus. Tahtoa sen riittävään rajoittamiseen ei kuitenkaan ole Suomesta löytynyt tähän päivään mennessä.

SVK toteaa, että lakimuutostyökokonaisuudesta lausumisen tueksi olisi ollut tarpeen saada myös luonnos valtioneuvoston asetuksesta, jolla saalisilmoitusvelvollisuuden piiriin otettavista lajeista ja muista tarkennuksista säädetään. Ennen lakiesityksen antamista on lajilistan ohella käyty runsaasti keskustelua siitä, millä sijaintitarkkuudella on tarkoituksenmukaista kerätä saalistietoja vapaa-ajankalastajilta. Valmistelijoiden on ollut vaikea ymmärtää, että saantipaikkojen sijaintitiedot ovat osalle kalastajista erittäin henkilökohtaisena pidettävä, jopa perustuslain mukaiseen omaisuuden suojaan rinnastuva asia. Yhden kohdalla kyse voi olla elämän mittaisesta työstä parhaimpien kalapaikkojen etsimisessä, toiselle kalapaikat voivat yhdistyä omistettavaan kiinteistöön ja/tai vesialueisiin. Kolmannella ovat liitännäisiä aktiiviseen, jopa ammattimaiseen kalastuskilpailuharrastukseen. Näin ollen saalisilmoitusvelvollisuuden yksityiskohdista päätettäessä tulee olla realistinen tietotarpeen tarkkuuden kanssa.

19 a § (Luonnonvarakeskuksen tehtävä tiedon tuottajana)

Esityksen mukaan lakiin lisättäisiin uusi pykälä koskien Luonnonvarakeskuksen (Luke) roolia kalakantojen ja kalastuksen tiedon tuottajana. Luke:lle asetettaisiin tehtäväksi laatia kolmen vuoden välein raportti Suomen kalakantojen tilasta ja kalastuksesta, sekä merialueen että sisävesien osalta. Lakiesityksen mukaan: ”*Luke:n olisi laadittava raportti perustuen käytössään oleviin tietovarantoihin, tutkimustietoihin ja sekä kalastuslain*

62 a §:n nojalla kerättävään tietoon ja muuhun aineistoon ja asiantuntemukseensa perustuen. Raportin tulisi koskea koko Suomea ja kaikkea kalastusta ja antaa yleiskatsaus kalakannoista ja kalastuksesta eri muodoissaan Suomessa sekä edellä mainituissa tapahtuneista muutoksista ja niiden syiden analysoimisesta. Tämän raportin lisäksi Luonnonvarakeskuksen olisi jatkossakin laadittava Kalakantojen tila -raportti merialueelta kerran vuodessa sekä viehekalastusrasitus selvitys määrätyin väliajoin”. **SVK pitää uutta esitystä kannatettavana, mutta on erityisen huolissaan siitä, mikä on uuden tehtävän vaikutus Luke:n joka toinen vuosi tekemään vapaa-ajankalastus-tilastoon.** Lakiesityksen Taloudelliset vaikutukset -kappaleen mukaan: ”Luonnonvarakeskus joutuu tehtävien suorittamiseksi sopeuttamaan toimintaansa ottaakseen huomioon uudet tehtävät”. Lisäksi esityksen Muut toteuttamisvaihtoehdot -kappaleessa on nostettu esiin väestökisteriotantaan perustuvan vapaa-ajankalastus-tilaston hyviä ja huonoja puolia. SVK on Omakalajärjestelmän laadintatyön alusta asti tuonut selkeästi esiin, ettei saalisilmoitusvelvollisuuden ja Omakalan tuottamalla tiedolla voida korvata vapaa-ajankalastus-tilastoa. Sekä Luke että MMM ovat myös toistuvasti sanoneet, että näin ei tule käymään.

Yksi Marinin hallitusohjelmaan kirjatun Vapaa-ajan kalatalouden kehittämisstrategian tavoitteista on riittävä tietopohja. Sen toteutumisesta on strategiassa kirjoitettu seuraavaa: ”Tietopohjaa hankitaan, ylläpidetään ja kasvatetaan tutkimuksin, selvityksin, seurannoin ja tilastoin. Tutkimusagendalle nostetaan myös vapaa-ajan kalatalouden sosiaaliset ja taloudelliset vaikutukset, mukaan lukien vaikutukset kansanterveyteen. Tutkimus- ja tiedonkeruumenetelmiä kehitetään ja säännöllinen tiedontuotanto turvataan”. **SVK pitää välttämättömänä varmistaa, ettei Luonnonvarakeskukselle esitetty uusi raportointivelvoite vaaranna vapaa-ajankalastuksen valtakunnallisesta volyyymista kertovaa vapaa-ajankalastus-tilastoa.** Kyseinen, jo vuosikymmenien ajan joka toisena vuotena toteutettu tilastaselvitys on maailman mittakaavassa merkittävä ponnistus koota säännöllisesti tietoa koko maata koskevasta vapaa-ajankalastuksesta, pitäen sisällään niin harrastajamäärä- kuin saalistietojakin. **Aikasarjan jatkumisen varmistaminen voidaan SVK:n näkemyksen mukaan toteuttaa kahdella vaihtoehdoisella tavalla:**

- **Joko lisäämällä pykälän 19 a perusteluihin velvoitteeksi em. raportin ohella toteuttaa vapaa-ajankalastus-tilasto toinen vuosi tai**
- **muuttamalla pykälään 19 a uuden raportin laatimisväliksi kolmen sijaan kaksi vuotta, jolloin siihen tulee yhdistää toteuttamisesta ja raportoinnista tinkimättä em. vapaa-ajankalastus-tilaston keruu.**

62 a § (Vapaa-ajankalastuksen saalisilmoitus)

Vaikka lakiesityksen johdantokappaleiden kohdissa pariin kertaan todetaan, että saalisilmoitusvelvollisuus on Marinin hallitusohjelmakirjauksen mukaisesti tarkoitettu ja tarpeen ylettää koskemaan vain tiettyjä vaelluskaloja (lohi, taimen, järvilohi, Vuoksen vesistön nieriä ja ankerias), jätetään lopullinen lajilista säädettäväksi erillisellä valtioneuvoston asetuksella. SVK ilmaisee huolensa siitä, että lajilistaa voidaan myöhemmin täydentää koskemaan laajalti tai jopa kaikkia Suomesta saaliiksi saatavia kaloja. Tämä ei olisi tarkoituksenmukainen toimenpide kalastuksen hoidon ja järjestämisen kannalta, mutta sen sijaan sillä saattaisi olla merkittäviä negatiivisia vaikutuksia vapaa-ajankalastusharrastuksen mielekkyydelle. SVK on monessa yhteydessä havainnut, että pienetkin kalastusharrastusta hankaloittavat tekijät vaikuttavat negatiivisesti kalastuksen suosioon ja edelleen kalastonhoitomaksukertymän suuruuteen, esimerkkinä kalastuslupien hintojen korotukset.

Mikäli lajilistan tarkoituksenmukaisuudesta huolehditaan jatkossakin, näkee SVK hyvänä puolena lakimuutokseen verrattuna ketterämmän keinon täydentää listaa. Esimerkiksi kyttyrälohen lisääminen ilmoitusvelvollisuuden piiriin voi olla tarpeen jo lähivuosina tai jopa heti, sillä Luonnonvarakeskuksen tutkijan mukaan sen on arveltu levittäytyvän Tenojoen ohella lähivuosina Suomen jokivesiin Itämeren kautta.

90 § Sisävesiltä saatujen kaupallisen kalastuksen saaliiden ilmoitusvelvollisuus

Pykälässä esitetään, että jatkossa sisävesien kaupallisen kalastajan tulee ilmoittaa saaliinsa Luke:n sijasta ELY-keskukselle. Ilmoitus tulee tehdä vähintään kerran vuodessa ja lisäksi on pidettävä kalastuksesta päiväkirjaa, jonka tarkennuksista on säädetty maa- ja metsätalousministeriön asetuksella kaupallisista kalastajista

(1349/2015). Asetuksen mukaan: ”kalastuspäiväkirjaan kirjataan saatujen saaliiden kilometrit kalastuspäivittäin, kalalajeittain ja pyydyksittäin sekä kalastuksen harjoittamisalue niin, että siitä selviää vesialue joen, järven ja suurissa järvissä järvenselän tarkkuudella. Rapusaalis kirjataan kappaleittain. Eri pyydyksistä saatujen saaliiden kalalajikohtaiset kilometrit voidaan arvioida. Pyydyksistä kirjataan pyydysten määrä, koko ja pyyntiaika. Kaupallinen kalastaja laatii kalastuspäiväkirjaan kirjattujen tietojen perusteella kalenterikuukausikohtaisesti Luonnonvarakeskuksen vahvistamalla lomakkeella saalisilmoituksen edellisen vuoden saaliistaan ja toimittaa sen helmikuun loppuun mennessä Luonnonvarakeskukselle”.

SVK:lla ei ole viranomaisen muutoksesta huomautettavaa. Sen sijaan **SVK pitää välttämättömänä, että yhdenvertaisuuden nimissä ja yhdenmukaisen saalistiedon varmistamiseksi tulee sekä sisävesien että merialueen kaupallisia kalastajia velvoittaa vähintään yhtä tarkkaan saaliiden ilmoittamiseen, kuin mitä tässä laissa ja sen nojalla annettavassa valtioneuvoston asetuksessa tullaan vapaa-ajankalastajilta edellyttämään.**

93 § Kalavarojen käytön ja hoidon tietovarannon käyttötarkoitus

Pykälässä esitetään muun ohessa tarkennettavaksi 1 momentin 10 kohdan sanajärjestystä tarkoituserän selkeyttämiseksi. Perusteluteksteissä todetaan, että tutkimuksella tarkoitettaisiin tieteellisen tutkimuksen ohella myös velvoitetarkkailuihin liittyviä selvityksiä. **SVK esittää tutkimus-sanan määritelmän laajentamista siten, että se pitää sisällään myös kalastuslain toimeenpanon kannalta tarpeelliset yleishyödyllisten yhdistysten tekemät kyselyt ja selvitykset.** Esimerkkinä toimii SVK:n kalastonhoitomaksuvaroin teettämä Yhtenäisluvut kuntoon -kyselytutkimus, jonka tarkoituksena oli tuottaa kalatalousalueille apua käyttö- ja hoitosuunnitelmien sisältövaatimuksiin kuuluvaan yhtenäislupajärjestelmän kehittämiseen. Kyselyn lähettämisessä haluttiin ja lopulta myös käytettiin kalastonhoitomaksurekisterin sisältämiä yhteystietoja, mutta niiden käyttöoikeuden saamista edelsi tarpeettoman vaivalloinen byrokraattinen työ.

95 a § (Kalavarojen käytön ja hoidon tietovarannon tietojen luovuttaminen)

Edellisen pykälän esitykseen viitaten **SVK esittää ensimmäistä momenttia täydennettäväksi niin, että myös yleishyödyllisille yhdistyksille voidaan luovuttaa tietovarannon tietoja kalastuslain mukaista kalavarojen käyttöä ja hoitoa edistäviin kyselyihin ja selvityksiin,** joita edellisen pykälän mukaisesti sisältyisivät tutkimustermiin.

SVK peräänkuuluttaa salassapitovelvollisuutta kaikille vapaa-ajankalastuksen saalistietoja käsitteleville sekä niiden käyttöoikeuden edelleen jakamisen erityisen tiukkoja ehtoja mihinkään käyttötarkoitukseen.

99 § (Valvontaviranomaiset ja kalastuksenvalvojat)

Esityksen mukaan pykälän viimeistä momenttia muutettaisiin siten, että siinä todettaisiin, että kalastuslain nojalla hyväksytyllä ja valtuutetulla kalastuksenvalvojalla ei olisi toimivaltaa valvoa kaupallista kalastusta koskevan Euroopan unionin lainsäädännön noudattamista. Tämä jättäisi kalastuksenvalvojille kuitenkin mahdollisuuden valvoa Euroopan unionin lainsäädännöstä tulevien vapaa-ajankalastusta koskevien säännösten noudattamista.

SVK huomauttaa, että lohien vapaa-ajankalastukseen tällä hetkellä määrätty, niin sanottu enintään neljän merimailin raja perusviivoista, on avomerellä käytettävissä olevien kartta-aineistojen perusteella erittäin vaikea hahmottaa. Rajan perusteella määritetään sallittujen saaliiksi otettavien lohien määrää ja alkuperää (istutettu / luonnonkala). Vaikka raja on piirretty kalastusrajoitus.fi-sivustolle, päättyy puhelinten palvelukenttä usein jo lähellä rannikkoa, paljon ennen neljän merimailin rajaa. Lisäksi rajaa ei ole piirretty navigointilaitteissa käytettäviin kartta-aineistoihin. Vapaa-ajankalastajat, jotka harrastuksenaan käyvät uistelemassa lohta, liikkuvat hyvin vaihtelevalla kalustolla. Osalla on käytössä nykyaikaista huipputekniikkaa, mutta osalla on käytössä ainoastaan merikortti, kompassi ja puhelin. Usein vapaa-ajankalastajien onkin

käytännössä lähes mahdotonta määrittää rajat tarkasti, eikä tämä myöskään kalastuksenvalvojalle ole välttämättä sen helpompaa.

SVK ilmaisee huolensa myös siitä, ettei EU-lähtöinen kalastuslainsäädäntö ole aina niin auki kirjattua, että niiden tarkoitusperä ja velvoittavuus olisi valvojille ja vapaa-ajankalastajille selvää. Esimerkiksi kuluvan vuoden neuvoston asetuksen (2021/1888) 9 artiklaan sisältyy kirjaus, jonka mukaan lohien virkistyskalastuksessa on kaikkien kalalajien kaikki saaliiksi otetut yksilöt purettava aluksesta kokonaisina. Toinen haaste tulee kalastuksenvalvojien (ja kalastajien) tietoisena pitämisestä voimassa olevista säädöksistä, jotka voivat EU:n toimesta muuttua vuosittain.

118 § (Kalastusrikkomus)

SVK on koko Omakalajärjestelmän kehitystyön ajan pitänyt keskiössä löytää keinot, jotka kannustavat sen käyttöön. Saalisilmoitusvelvoitteen noudattamattomuuden sanktiointi on täysin päinvastainen toimenpide, jossa ”porkkanan” sijaan tarjotaan ”keppiä”. Kalastuslain mukaan kalastusrikkomuksen katsotaan tapahtuneen, mikäli tiettyjä kalastuslain säädöksiä rikotaan tahallaan tai huolimattomuudesta. Saalisilmoitusvelvollisuuden on tarkoitus koskea eräitä vaelluskaloja, joita lähtökohtaisesti saadaan harvoin saaliiksi ja joita erityisesti satunnaisesti kalastavien voi olla vaikea tunnistaa. Kun tähän yhdistetään Omakalajärjestelmän käytettävyyteen liittyvät epäkohdat sekä uuden lainsäädännön tiedoksi saattamisen jokaiselle kalastajalle, pitää SVK mahdottomana huolimattomuuden rikoslain mukaisten tunnuspiirteiden toteen näyttämistä. Epätoivottuna seurauksena sanktioinnilla saattaisi lisäsääätelyn kautta kuitenkin olla kalastajien ja kalastonhoitomaksun maksajien määrää vähentävä vaikutus. **SVK ei pidä tarkoituksenmukaisena sanktioida saalisilmoitusvelvollisuutta. SVK katsoo, että se lisäksi haastetta viestiä lain muutoksesta kalastajia ja kalastukseen kannustavaan sävyyn. Lisäksi ilmoitusvelvollisuuden noudattamisen valvominen olisi kokonaisuutena mahdoton tehtävä.** Jos sanktiointi jätetään lopulliseen lakikirjaukseen, ei siitä saa missään vaiheessa tulla ohjauskeinoa ilmoitusten saamiseksi, vaan Luke:n ja valtioneuvoston tulee huolehtia Omakalajärjestelmän vuorovaikutteisudesta ja sen sujuvasta käytettävyydestä sekä valtioneuvoston huolehtia uutta lainsäädäntöä tunnetuksi tekevän neuvontajärjestöjen neuvontatyön riittävästä rahoittamisesta.

Kalastuslain 74 §:n mukaan istutukset ovat sallittuja vain, jos ne sisältyvät kalatalousalueen käyttö- ja hoitosuunnitelmaan, eivätkä ne lisäksi 73 §:ssä kuvatun mukaisesti ole kiellettyjä. Näiden valvomisen tehostamiseksi **SVK kannattaa ehdotettua istutusten ilmoitusvelvollisuuden laiminlyönnin sanktioimista.**

Pykälään ehdotetaan lisättäväksi myös Euroopan unionin yhteistä kalastuspolitiikkaa koskevan unionin lainsäädännön vapaa-ajankalastusta koskevien säännösten vastaisen kalastamisen sanktiointi. **SVK toistaa 99 §:n kohdalla esiin nostamansa ongelmat ja katsoo, ettei esimerkiksi enintään neljän merimailiin rajaon perustuvien EU:n kalastussäädöksiä rikkomisen sanktiointi ole kohtuullista ennen kunnollisten ja myös ulkomerellä toimivien kartta-aineistojen luomista kalastajien ja valvojien käyttöön.**

Suomen Vapaa-ajankalastajien Keskusjärjestö ry

Olli Saari

toiminnanjohtaja